

TLM_Lausunto_KEMINMAA_Mykanmaan datakeskus_YVA-ohjelma_10092026**Päätöksentekijä** Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta**Valmistelija** rakennustutkija Ylimartimo Teija

Viite: LVV-U/70499/2026

KEMINMAA, MYKÄNMAAN DATAKESKUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIOHJELMA

Lupa- ja valvontavirasto on pyytänyt Tornionlaakson museon lausuntoa Mykanmaan datakeskuksen ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta. Lausuntopyynnön liitteenä museolle on toimitettu linkki ympäristöhallinnon verkkosivustolle, josta Ympäristövaikutusten arviointiohjelma (30.6.2026), arvio Mykanmaan datakeskuksen Natura-arvion tarpeellisuuden selvittämisestä sekä kuulutus YVA-ohjelmasta ovat saatavilla. Alueellisena vastuumuseona Tornionlaakson museo arvioi hanketta rakennetun kulttuuriympäristön, maiseman ja arkeologisen kulttuuriperinnön osalta.

Hanke ja hankevaihtoehdot

Suunnittelualue sijaitsee Keminmaan kunnan länsiosassa Mykanmaan alueella. Keminmaan keskusta on noin kahdeksan kilometriä etelään ja Tornion kaupungin raja noin 500 metriä länteen. Keminmaan sähköasema sijaitsee suunnittelualueen lounaispuolella. Suunnittelualueen ja Tornion kaupungin rajan välissä kulkee useita voimajohtoja. Alustava suunnittelualue koostuu kahdesta kiinteistöstä ja on pinta-alaltaan 61 hehtaaria.

YVA-ohjelmassa tutkitaan kahta eri hankevaihtoehtoa datakeskushankkeen toteuttamiselle: VE1, jossa hankealueelle toteutetaan 60 ha pinta-alalle viisitoista (15) datakeskusrakennusta, joista jokaisella on omat varavoimageneraattorit polttoainesäiliöineen, sekä VE2, jossa hankealueelle toteutetaan 46 ha pinta-alalle kymmenen (10) datakeskusrakennusta, joista jokaisella on omat varavoimageneraattorit polttoainesäiliöineen. Lisäksi arvioidaan vaihtoehto (VE0), jossa hanketta ei toteuteta.

Hankkeessa vertaillaan myös sähkönsiirtovaihtoehtoja, joilla tuodaan datakeskukselle sähköä, joko Fingridin Keminmaan sähköasemalta (SVE3 ja SVE4) tai Torniossa sijaitsevalta Fingridin Viitajärven sähköasemalta (SVE1 ja SVE2). YVA-ohjelman mukaan hanke tarvitsee huoltovarmuuden ja palvelukeskuksen sähkönsaannin turvaamiseksi kaksi 400 kV tai 110 kV voimajohtoa. Kaikilla reiteillä selvitetään leveää vaihtoehtoa, jossa kaksi ilmajohtoa samassa pylväässä (joko 2x400 kV tai 2x110kV), ja kapeampaa vaihtoehtoa kaksi maakaapelia rinnakkain (joko 2x400 kV tai 2x110 kV). Vaihtoehdossa SVE1 olemassa olevien sähköjohtojen ali toteutetaan maakaapeli myös ilmajohtovaihtoehdossa (ilmajohto-osuus SVE1A ja maakaapeliosuus SVE1B).

Tornionlaakson museon johtaja

10.9.2026

§ 120/2026

Datakeskusalueelle sijoittuu ohjelman mukaan myös muita datakeskuksen toimintaan liittyviä laitteistoalueita ja tukirakenteita. Näihin sisältyvät varavoimageraattorit, ePOD-kontit, jäähdytysjärjestelmät, sisäinen sähkönsiirto, toimistot, valvomot, pumppaamot, vesisäiliöt, tarvittavat huoltotiet ja pysäköintialueet. Kaikki toiminnot sijoittuvat arvioitavien hankevaihtoehtojen 60 tai 46 hehtaarin alueelle.

Rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Arvioinnin kohteena olevaan hankkeeseen liittyvä suunnittelutilanne on pääosin tunnistettu arviointiohjelmassa. Suunnittelualue sijoittuu Länsi-Lapin maakuntakaavan (2015) alueelle. Alueella ei ole tarkempaa kaavaa. Maakuntakaavassa suunnittelualue sijoittuu *Maa- ja metsätalousvaltaiselle alueelle* (M). Suunnittelualueen ympärille on osoitettu muun muassa *Energiahuollon kohde* (EN, Keminmaan sähköasema), *nykyisiä ja uusia voimajohtoja, ulkoilureitti ja Muinaismuistokohde* (SM).

Arviointiohjelmassa hankealueen ja sen vaikutusalueella olevaa kulttuuriympäristöä on kuvattu kohdassa "4.3 Maisema ja kulttuuriympäristö". Suunnittelualueella lähin *valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö* (RKY2009), **Kemijoen jokivarsiasutus ja kirkkomaisemat, Koroiskylä** sijaitsee noin 3,6 kilometrin päässä suunnittelualueen itäpuolella. Molemmat on osoitettu maakuntakaavassa *Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeäksi alueeksi* (ma 8145 ja ma 8128). Toisin kuin arviointiohjelmassa on mainittu valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita ei sijaitse lähistöllä. Ohjelmassa maakunnallisesti arvokkaana maisema-alueena mainittu **Kemijokivarren vanha asutus** (ma 8128) on *maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö* ja sijaitsee noin 2,6 kilometriä itään suunnittelualueesta. Maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventointi on päivitetty Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin (VAMA) yhteydessä ja Lapin ELY-keskus on ne vahvistanut Maakunnallisen maisematyöryhmän esityksestä 16.3.2016. Maisema-alueet löytyvät julkaisusta *Etelä- ja Keski-Lapin kulttuurimaisemat ja maisemanähtävyydet / Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitys- ja täydennysinventointi 2011-2013*. Selvityksessä on myös tarkennettu Lapin maisemamaakuntajakoa. Ohjelmasta tai sen lähdeluettelosta ei ilmene mitä aineistoa maiseman ominaispiirteiden kuvauksessa on käytetty.

Lähimmät paikallisesti merkittävät yleiskaavassa osoitetut rakennetun kulttuuriympäristöt (sk/p) sijaitsevat noin 3,5 kilometrin päässä Tornion kaupungin puolella lännessä ja etelässä (**Kalkkimaa** ja **Ruottalan kylä**). Suunnittelualueella ei tiettävästi sijaitse rakennuskantaa, eikä Keminmaan kunnan alueelta suunnittelualueen ympäristöstä ole inventoitu kohteita esimerkiksi Lapin kulttuuriympäristöt tutuksi -hankkeessa Kemijokivartta lukuun ottamatta. Koska suunnittelualueella ja sen vaikutusalueella Keminmaan puolella ei ole maakuntakaavaa tarkempaa kaavaa, kyseisiä kohteita ei ole vielä arvotettu.

Lähin rakennetun ympäristön kohde, asuinpihapiiri sijaitsee kaakossa reilun 150 metrin päässä hankealueesta. Lisäksi noin 400 metriä itään Kaakamajoen varrella on useampia kohteita. Tällä hetkellä suunnittelualueen ja asutuksen

Tornionlaakson museon johtaja

10.9.2026

§ 120/2026

välillä on metsää. Kyseisen lähimmän kohteen luonne ei museolla ole tiedossa. Rakennus- ja huoneisto-tietorekisterin mukaan kohde on rakennettu 1930-luvulla, joten sillä voi olla kulttuurihistoriallista merkitystä. Suunnittelualue on historiallisen ilmakeu-aineiston perusteella maankäyttöhistorialtaan metsätalousmaata sekä 1960-70-lukujen vaihteessa ojitettua suota. Mykänmaan lakialuetta pitkin kulkeva polku/tieura (nykyinen ulkoilureitti) on ollut olemassa ennen 1900-luvun puoliväliä.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Suunnittelualueelta ei tunneta ennestään muinaismuistolain (295/1963) suojaamia kiinteitä muinaisjäännöksiä. Itse hankealueelta lähin tunnettu kiinteä muinaisjäännos on **Vennanmaa** (tunnus muinaisjäännosrekisterissä 241010074) joka sijaitsee itsehankealueesta noin kilometrin verran koilliseen, mutta jota ei mainita YVA-ohjelmassa. Lisäksi lähemmäs hankealueen tiereittiä jää rakkakuoppakohde **Viitajärvenlehto 1** (tunnus muinaisjäännosrekisterissä 1000001197) joka sijaitsee suunnittelualueesta noin 1,1 kilometrin päässä ja tiestöstä noin 650 metrin päässä lounaaseen Tornion puolella. Tämä kohde mainitaan YVA-ohjelmassa, kuten myös lähin VARK-kohde **Sunnarborg** (tunnus muinaisjäännosrekisterissä 241010007, ohjelmaan merkitty vain VARK-tunnus 101321), joka sijaitsee 3,1 kilometrin päässä hankealueesta itään. Alueella on kuitenkin muuta ympäristöään korkeampana kohtana arkeologista potentiaalia. Koska koko alueesta ei ollut olemassa ajantasaista ja voimassa olevaa arkeologista inventointia, Tornionlaakson museo edellytti arkeologisen inventoinnin tekemistä hanketta koskevassa ennakkoneuvottelussa (28.4.2026).

Ympäristövaikutusten arviointisuunnitelma

Vaikutusten arviointitapaa ja lähtökohtia on kuvattu kohdassa "5.1 Arviointimenetelmät". Maisemaan ja kulttuuriympäristöön kohdistuvien vaikutusten arviointia on esitelty kohdassa "5.2.7 Vaikutukset maisemaan ja kulttuuriympäristöön". Arviointiohjelman mukaan arvioinnin toteutuksen ja aineistojen hankinnan osalta ympäristövaikutusten arviointi perustuu arviointityön aikana tarkentuviin hankesuunnitelmiin, olemassa oleviin ympäristön nykytilan selvityksiin, menettelyn aikana tehtäviin selvityksiin, mallilaskelmiin ja vaikutusarviointeihin, kirjallisuuteen ja muihin tietolähteisiin, tiedotus- ja yleisötilaisuuksissa ilmeneviin asioihin sekä lausunnoissa ja mielipiteissä esitettäviin seikkoihin.

Alustavien arvioiden perusteella hankkeen todennäköisesti merkittävät vaikutukset ovat vaikutukset luontoarvoihin, kasvillisuuteen sekä eläimistöön (kasvillisuuden poistuminen, häiriö rakentamisaikana), pintavesivaikutukset, vaikutukset maisemaan (metsäalueen muuttuminen rakennetuksi ympäristöksi), vaikutukset elinoloihin ja viihtyvyyteen (esimerkiksi virkistysreitit siirtyminen), liikennevaikutukset rakentamisen aikana, melu- ja ilmanlaatuvaikutukset rakentamisen ja toiminnan aikana sekä yhteisvaikutukset alueen muiden hankkeiden kanssa. Suunnitelman mukaan lopulliset painopisteet vahvistuvat arviointityön edetessä. Suunnitelman mukaan yhteisvaikutuksia voi aiheutua alueen ilmanlaatuun, pintavesiin, pohjavesiin, meluun, liikenteeseen tai maisemaan. Yhteisvaikutuksia voi syntyä nykyisten toimintojen kanssa, ja lisäksi on huomioitava suunniteltujen hankkeiden vaikutukset.

Tornionlaakson museon johtaja10.9.2026§ 120/2026

Maisemavaikutusten aluerajausta on tarkoitus tarkastella pääosin visuaalisen vaikutusalueen mukaisesti. Tarkastelu ulotetaan niille etäisyyksille, mihin datakeskusalueen voidaan arvioida näkyvän. Arvioinnissa tarkastellaan havainnekuvia ja näkyvyysalueanalyysiä rinnakkain maisemaan kohdistuvan muutoksen hahmottamiseksi. Vaikutusten arviointi laaditaan asiantuntija-arviointina Imperia-mallia soveltaen ja siinä tarkastellaan vaikutuksia eri etäisyyksille ja arvoalueille.

Suunnitelmassa on asianmukaisesti tunnistettu maisemavaikutukset yhdeksi hankkeen todennäköisistä ympäristövaikutuksista. Hankkeella voi olla vaikutuksia sekä lähi- että kaukomaisemaan. Maisemaan ja rakennettuun kulttuuriympäristöön kohdistuvat arviointimenetelmät ja -tapa vaikuttavat Tornionlaakson museon näkemyksen mukaan asianmukaisilta. Museo muistuttaa, että maisemaan ja kulttuuriympäristöön kohdistuvien vaikutusten arvioinnin näkökulmasta on erittäin tärkeää tunnistaa arvoalueiden ja kohteiden ominaispiirteet sekä herkkyys. Jotta vaikutuksia rakennettuun ympäristöön sekä maisemaan voidaan kattavasti arvioida, tulee aineistossa riittävällä tavalla käydä ilmi suunnittelualueen läheisyydessä olevan rakennuskannan luonne ja rakentumisajankohta, alueen maisemalliset ominaispiirteet sekä tunnetut kulttuurihistoriallisesti merkittävät alueet ja kohteet.

Lisäksi museo muistuttaa, että maisemaan ja kulttuuriympäristöön kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa ohjeena on syytä käyttää Ympäristöministeriön julkaisuja Kulttuuriympäristö vaikutusten arvioinnissa (2013), Maisemavaikutusten arviointi tuulivoimarakentamisessa, päivitys (2024) ja Maisema-alueet alueidenkäytössä (2025.)

YVA-ohjelmassa arkeologinen inventointi luetellaan osana hankkeessa vaikutusten arviointia varten tehtävien selvitysten listaa sivulla 79 sekä listaa sivulla 9, jossa kerrotaan, mihin selvityksiin YVA-arviointi perustuu. Lisäksi sivulla 89, kohdassa "5.2.8. *Vaikutukset arkeologiseen kulttuuriperintöön*" mainitaan, että arkeologinen inventointi tehdään maastokaudella 2026. Ohjelmassa esitetyt mahdolliset vaikutukset arkeologiseen kulttuuriperintöön on asianmukaisesti tunnistettu, mutta itse vaikutusten arviointimenetelmän kuvauksessa viitataan vain rekisteritietojen ja aiemmin tehtyjen ja tässä yhteydessä tehtävän inventoinnin hyödyntämiseen. Itse arviointitapaa ei kuvata. Ohjelmasta jää siis epäselväksi, onko inventointi tehty, mitkä sen tulokset ovat olleet ja miten kyseiset tulokset aiotaan ottaa arvioinnissa huomioon, sillä niihin ei viitata YVA-ohjelmassa millään tavalla.

Muita huomioita YVA-ohjelmasta

Arvioitavat hankevaihtoehdot sijoittuvat suunnittelualueelle ja sen maastonmuotoihin hyvin samankaltaisesti, jolloin esimerkiksi maisemavaikutusten osalta arvioinnissa ei välttämättä muodostu merkittäviä eroja. Tornionlaakson museon näkemyksen mukaan arvioitavien vaihtoehtojen joukkoon olisi hyvä lisätä vaihtoehto, jossa keskustan sijoittelu poikkeaisi selkeämmin eri vaihtoehtojen välillä ja että Mykänmaan lakialueelle ei sijoitettaisi datakeskusrakennuksia.

Arviointiohjelman yhteisvaikutusten arviointia koskevasta selostuksesta ja hankkeista puuttuu alle kilometrin päähän suunnitteilla oleva Sarvenmaan datakeskushanke. Museon näkemyksen mukaan kyseinen samassa vaiheessa

Tornionlaakson museon johtaja10.9.2026§ 120/2026

oleva vastaava hanke kuuluu ottaa huomioon yhteisvaikutusten arvioinnissa samoin kuin Tornion kaupungin puolella olevat kuusi energiavarastohanketta, jotka myös puuttuvat hankeluettelosta. Tiedossa olevien hankkeiden pois jättäminen arvioinnista ei anna todellista kuvaa mahdollisten yhteisvaikutusten laajuudesta.

Ohjelman sivulla 49, maakuntakaavan kuvauksessa on merkinnän EN 2285 (Keminmaan sähköasema), mainittu virheellisesti koskevan Mykän sähköasemaa, jollaista ei museon käsityksen mukaan ole olemassa.

Muinaismuistolain (295/1963) mukainen kajoamislupa on tunnistettu ohjelmassa osana muita hankkeelta mahdollisesti edellyttämiä lupia (s.34). Kohtaa olisi hyvä täydentää maininnalla, että kajoamislupaa haetaan Museovirastosta.

Lausunnon valmisteluun osallistui arkeologisen kulttuuriperinnön osalta arkeologi Hanna Puolakka.

Kallio-Seppä Titta
Tornionlaakson museon johtaja

Jakelu

Lupa- ja valvontavirasto
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu yksikkö
Keminmaan kunta